

DFØ

Oslo, 15.11.2023

NKFs innspill til «vedlegg 5 til nye regler om skjerpet ivaretagelse av klima- og miljøhensyn i offentlige anskaffelser» – 23/1264 Veileder, vedlegg 5, til ny miljøbestemmelse

Norsk kommunalteknisk forening (NKF) mener at en uke ekstra frist for å komme med tilbakemelding på et utkast til et dokument (vedlegg 5) på mer enn 40 sider er for kort tid. Det er derfor noe begrenset hva det faktisk er mulig å komme med en kvalifisert tilbakemelding på.

NKF har kommentert mange av tildelingskriteriene, og de fremgår nedenfor. Som det fremgår mener vi at alle kriteriene per nå ikke er like brukervennlige. Vi har også kommet med noen innspill på informasjon som må på plass for å ta kriteriet i bruk. For øvrig mener NKF at punktene under hvert kriterie bør være de samme, og ha samme rekkefølge, for å gjøre dokumentet enklere tilgjengelig for leseren/bruker.

NKF mener det er behov for en presisering av kommunens handlingsrom for når det skal/kan brukes kontraktskrav og krav i kravspesifikasjon, *i stedet for* tildelingskriterier. Det trengs flere konkrete eksempler som kommunene kan se hen til, for forståelse og ombruk.

NKF mener handlingsrommet for når kommunene kan vekte klima- og miljø lavere enn 30 % må klargjøres, og i så fall hvordan dette kan gjøres for å ivareta intensjonen i de nye kravene. Kommunene trenger også her flere eksempler.

DFØ må presiseres hva som er handlingsrommet for å bruke kvalitet og pris som kriterium *i stedet for* "miljø", for å tilrettelegge for klima- og miljøeffekter. NKF presiserer at kommunen vil ha behov for slik veiledning for alle kategorier.

NKF gjentar at mange kommuner vil mangle både ressurser eller kompetanse til å innarbeide og ta i bruk dokumentet uten skriftlig veiledning, som følges opp med konkrete og gode eksempler. Dette er svært viktig om hensikten skal oppnå for å få gjennomført intensjonene i forskriftsendringen.

Kategori 1: Bygg, anlegg og eiendom

Tabellen s. 3 mangler noen kryss, ref. vårt innspill til selve veilederen.

1 Energibruk per kvadratmeter og per bruker

NKF oppfordrer til at DFØ presiserer hvilken kontraktsform dette tildelingskriteriet passer best for, da dette muligens vil avhenge av entreprisform.

Det må også fremgå hvor forpliktende kriteriet er, og hvilke konsekvenser får det for tilbyder/leverandør om beregningene ikke slår til.

Til punkt 1.6:

For «nybygg og rehabilitering» og for «leie av eiendom» bør det vurderes om bonus malus, eventuelt i kombinasjon kan være et alternativ. Det må i så fall vises med eksempler.

NKF påpeker også viktigheten av at konsekvenser ved mislighold fremgår, også her med konkrete eksempler.

2 Reduksjon av effektbehov

NKF har ingen kommentarer.

3 Arealeffektivitet

NKF mener at dette i utgangspunktet et bra kriterium.

Vi mener imidlertid at arealkrav- og forutsetninger i sin helhet styres av oppdragsgiver, med unntak av for plan- og designkonkurranser. Dette tildelingskriteriet passer med andre ord best, eller kun i plan- og designkonkurranse, og det må fremgå av veilederen/vedlegg 5.

Det er også et kritisk poeng her at kommunen ved å effektivisere for mye kan risikerer å miste Husbankstøtte. For NKF er det viktig at kriterium henger sammen og er samstemt med ulike støtteordninger.

Etter NFFs syn er det vanskelig å evaluere når leverandører/tilbydere både kan ha ulikt antall brukere og ulikt areal.

For øvrig savnes her en nasjonal norm som kommunen kan ta utgangspunkt i. NKF viser til Oslo kommunes funksjonsspek for skoler og barnehager, som vi tidligere har jobbet med, denne kan muligens være et godt utgangspunkt for en slik mal: [Arealeffektivitet i Osloregionen - Norsk Kommunalteknisk Forening \(kommunalteknikk.no\)](http://www.kommunalteknikk.no)

4 Ombruk av bygningsdeler og materialer

NKF vil innledningsvis påpeke at vi er positive til krav om ombruk. Det som er viktig å få frem er hvordan dette skal fungere i praksis.

NKF erfarer viktigheten av at ombrukskartlegging for ombruk/sirkularitet må være spesifikk og konkret, da vi erfarer at markedet per i dag er noe umodent.

Vi mener at ombruk av bygningsdeler og materialer også er relevant for nybygg, og at det derfor må fremgå av veilederen/vedlegg 5.

NKF mener at DFØ må selv svare ut hvilke tiltak kan gjøres dersom faktisk ombruk er mindre /vil bli mindre enn avtalt i kontrakten. Det er viktig for kommunene at veilederen/vedlegg 5 gir svar på slike og lignende spørsmål.

NKF ber DFØ vurdere om bonus – malus kan være aktuelt.

NKF har ellers følgende kommentarer til tabellen i pkt. 4.6:

- Tabellen er uklar og blir for skjønnsmessig.; hvem kartlegger bygget? Byggherren i forkant?
- Tabellen gjør det vanskelig/umulig å evaluere!

- MÅ man bruke denne tabellen, eller kan kommunen lage sin egen?
- Er tabellen uttømmende?
- Når i prosessen skal denne tabellen brukes? Og hvem er den laget for?

Punkt 4.7 er helt uten tekst.

5 Byggavfallsminimering

NKF mener dette er et aktuelt og bedre egnet tildelingskriterium. Det må imidlertid gjøres et poeng med hva som videre skal skje med det innsamlede avfallet. Et viktig poeng er at avfall i størst mulig grad skal/må gjenvinnes, og det må dokumenteres. Hva skjer videre med avfallet må fremgå; hva er mulig å gjenvinne, og hva er lønnsomt og for hvem? Det bør også gjenvinnes med minst mulig transport, så logistikkplanlegging er krevende og relevant.

NKF mener byggavfallsminimering må være et absoluttkrav, og eventuell innfrielse av kravene må sanksjoneres. Eksempelvis har Asker kommune krav på: 25 kg, ned til 20 kg, videre ned til 15 kg per m², dette gjelder for nybygg. Det vil naturligvis være andre tall for rehabilitering.

Vi mener at gjenvinning av avfallet egner seg som tildelingskriterium. Kommunene vil her trenge gode eksempler, som gjør det forståelig og egnet til ombruk (kopi).

NKF mener vedlegg 5 tar litt for enkelt på evalueringen, og at det derfor må beskrives mer og bedre. Punkt 5.2 er uten tekst.

6 Utslippsfri byggeplass og anleggsområde

NKF savner vektning basert på energibærer, samt en anbefaling. Et alternativ kan være at oppdragsgiver i tilbudet etterspør et energibudsjett som tilbyder skal holde seg til.

Utslippsfrie anleggsmaskiner og områder

NKF anbefaler å bruke høyere vektning på de største og tyngste maskinene. Vi mener også at tildeling/evaluering på maskintimer kan bli utfordrende, se mer nedenfor i eget punkt.

I et modent marked kan det være bedre å stille minstekrav på de små maskinene, og kreve utslippsfritt på det som kan løses enkelt med mindre og elektriske maskiner.

Angående vektning på maskintimer

Det viktigste med tildelingen er *investeringen* i utslippsfrie maskiner, ikke antall timer de vil være i bruk. Det er svært vanskelig om ikke umulig å forutberegne hvor mange maskintimer man skal bruke i et større prosjekt, samt å følge opp dette.

Det kan spekuleres i å overestimere antall utslippsfrie maskintimer for å få flere poeng (og vinne), og det er både vanskelig og tidkrevende å følge opp mislighold. Vi ser for oss at det blir mange søknader om fravik/avvik.

Vi mener at det beste er å gi poeng til *selve maskinen*, med flere poeng til større maskiner osv. jf. under. Noen tanker:

- Det bør legges vekt på at dette er forslag og hjelpemiddel, og ikke føringer (obligatorisk). Da kan det ev. være aktuelt for andre kommuner å kontakte Oslo for å få kopi av våre maler.

- Det bør også være frivillig å benytte bestemte tildelingskriterier, men heller motivere til å bruke tildeling i umodne markeder.
- Krav til levetidsbetraktninger, dvs. sammen med kvalitet? At utstyr og maskiner har en lengre holdbarhet, garantier og gratis reparasjon osv.

NKFs forslag til endringer i tekst/utforming:

Til pkt. 6.2 kriterieformulering

NKF foreslår å bruke nummererte underpunkter.

All transport av personell, varer, utstyr, løsmasser og avfall som har begge endepunkter innenfor anleggsområdet skal skje utslippsfritt eller med biogass.

Tining, oppvarming og byggtørk skal skje «fossilfritt». NKF mener det her må stilles krav om utslippsfritt.

6.3 Dokumentasjon

NKF støtter Utviklings- og kompetanseetaten i Oslo kommune sitt forslag om en mer detaljert matrise med automatisk utregning av poeng. Her er (forenklet) forslag, som bør gjøres i exel.

Type/navn maskin	Vektkategori/ størrelse	Energibærer	Poeng: 0 poeng for biodiesel 1 poeng for små utslippsfrie 2 poeng for medium utslippsfrie 3 poeng for store utslippsfrie	Dokumentasjon / beskrivelse (Eier/leier, tidspunkt for levering osv.)
Gravemaskin	Stor (Over 20 tonn)	Utslippsfri	3	*
Gravemaskin	Medium (8-20 t)	Biodiesel	0	*
Dumper	Medium (8-20 t)	Utslippsfri	2	*
Asfaltlegger	Liten (Under 8 tonn)	Biodiesel	0	*

Her blir det gitt $(3+0+2+0)/4$ poeng som normaliseres etter beste tilbud (beste tilbud får 10 poeng og så deles resten av poengsummene på dette):

I eksempelet over for tilbudet $5/4 = 1,25$ poeng. Dersom alle maskinene var utslippsfrie, ville de fått $(3+2+2+1)/4 = 2$ poeng. Normalisering er nødvendig for å unngå at noen legger til flere maskiner enn nødvendig. Det er andelen utslippsfritt som bør belønnes.

Til pkt. 6.6 Hvordan evaluere

Tildeling vil bli evaluert basert på grad av utslippsfrihet i prosent. Skår beregnes med utgangspunkt (100 % reduksjon).

Forslag til endring: «Tilbud vil bli evaluert basert på grad av utslippsfrihet i prosent. Skår beregnes med utgangspunkt beste tilbud/poengsum. Det gis 1 poeng for utslippsfrie maskiner under 8 tonn, 2 for de mellom 8 og 20 tonn og 3 for de over 20 tonn. Det gis ingen poeng for maskiner på biodrivstoff.»

Se forslag i matrisen over for evaluering av poengsummer.

Til pkt. 6.7 Informasjon om kravet

«Evalueringsmodellen som anbefales her er inspirert av modellen for maskiner fra Oslo. Oslo kommune vektet maskiner under 8 tonn 20 %, mellom 8 og 20 tonn 30%, og over 20 tonn 50%. Her anbefales å multiplisere maskintimer med **henholdsvis 1, 2 og 4**. Det vil si at små maskiner får mindre vekt, og middels maskiner som gjerne har mange maskintimer får relativt tyngre vekt.»

NKF er uenig i den foreslåtte vektingen fra DFØ.

En stor maskin er ikke dobbelt så dyr som en middels stor, og har heller ikke dobbelt så høye utslipp. Middels store maskiner får i forslaget halvparten så stor vekt/poeng som store, samtidig som det kan være så lite som 1-2 tonn som skiller mellom dem. Det er flest middels store gravemaskiner og andre maskiner, og vi må satse tungt på investeringene i disse. Store maskiner kommer ikke alltid til, og det viser seg at logistikken blir mer utfordrende ved bruk av de største gravemaskinene – lastebiler tar ikke unna fort nok, og det ender med at gravemaskinene står mye stille. I tillegg tar de ofte lengre tid å lade pga. høyt effektforbruk, og må lade oftere.

Vekting som gir 1 poeng til små, 2 poeng til middels (8-20 tonn) og 3 poeng til store vil gi et sterkt insitament til å investere i større maskiner, som er dyrere.

7 Massetransport

Det er ikke foreslått å stille krav til eller tildele på *teknologi* under massetransporten i veilederen. Dette mener NKF er en mangel da det er stor innovasjon innenfor tungtransporten på klima og miljø. Bransjen ønsker at vi stiller krav til dette.

Når vi gjør massetransporten *utslippsfri* fjerner vi *alle utslipp* fra selve transporten, ikke bare den reduserte distansen det kjøres. Vi kan aldri redusere transportlengden til null. Derfor mener vi at det bør tildeles på utslippsfri/biogassbasert teknologi til massetransport.

Tildeling på sted/avstand og tonn uten å gi poeng til utslippsfri og biogass-teknologi henger ikke sammen. De fleste vil i praksis alltid forsøke å kjøre til det nærmeste mottaket som har ledig kapasitet, og det er dessuten praktisk umulig å følge opp dette i kontraktperioden. Mengdene som er oppgitt i konkurransegrunnlaget er teoretiske og vil aldri stemme med de endelige mengdene.

NKF er kjent med at Oslo kommune har forsøkt å løse denne utfordringen og er ikke helt i mål. NKF støtter Oslos anbefaling om å ikke tildele på mengde/tonn.

Å tildele på km sammen med teknologi kan gi gode resultater, og føre til kortere strekninger kombinert med mer klimavennlige kjøretøy. God og gjennomtenkte løsninger for selve transporten (logistikken) er også viktig,

NKF er kjent med at Oslo kommune har nå laget en modell der 0-1 km gir full score (10 poeng) mens 100 km eller mer gir 0 poeng. Denne kan kopieres. Utslippsfri transport får dobbelt så høy score (10 p) som biogass (5 p), og øvrig biodrivstoff får 0 poeng.

Eventuelt kan antall km med tilhørende drivstoffteknologi multipliseres med andel tonn masser som skal fraktes på denne måten, men dette er en komplisert formel, og krever mye arbeid å følge opp under gjennomføring.

Forslag til tildelingskriterium (subkriterium) for å redusere antall km:

Vekting på bruk av logistikkverktøy og systemer for å redusere og minimere kjøring og ventetid. (For eks. når et lass forurensede masser skal leveres til deponi bør det legges opp en rute som gjør at man kan ta med rene pukkverksmasser tilbake på returen. Det finnes systemer som beregner dette.)

1. NKF mener at det må vektes forskjellig på masser som mellomlagres og masser som kan ombrukes direkte på stedet (uten intern transport). I utkast til veileder anbefales lik vekting (0 i transport for begge).
2. I tabellen under mangler også kategorien «ombrukte masser fra leverandør» som skal vektes 0,5 iht veiledningen. Rene masser som leveres til annet prosjekt bør også vektes med 0,5 på transporten.
3. Tabellen kunne med fordeles utvides med et fullstendig eksempel der evalueringen/poengsetningen inngår, dvs. en kolonne med transportvekting og en kolonne med poeng/skår.
4. I oppdragsgivers krav bør det også fremkomme volum/tonn av forurensede masser (med tilstandsklasser) da entreprenør hva vi vet ikke vil ha anledning å vurdere dette i tilbudsfasen. Hvis entreprenør derimot har en plan for å redusere transportavstand av forurensede masser eller redusere total volum ved f.eks. bruk av sikteverk så kan det presiseres i massehåndteringsplan og i tabellen.

Oppdragsgivers krav			Tonn
Brutto masser gravd ut (prosjekterte gravemasser)			
Brutto masser transportert inn (innkjøpte masser / masser med krav til fraksjon)			
Tilbyders svar			Tonn
	Sted	Avstand	Tonn
Rene masser levert til annet anlegg			
Rene masser til mellomlager for gjenbruk			
Forurensede masser til godkjent mottak			
Sterkt forurensede masser til godkjent mottak			
Tilførte jomfruelige masser			
Rene masser fra mellomlager		0	
Gjenbrukte masser	Anleggsområdet	0	

NKF mener generelt at veiledningen må utvides, og det må spesielt lages en mer komplett mal/tabell.

8 Asfalt med lavt klimaavtrykk

NKF presiserer at det per i dag ikke er utviklet EPD for alle asfaltyper. Det må hensyntas.

Kategori 2: IKT-utstyr

9 **Ombruk og materialgjenvinning**
NKF har her ingen kommentarer.

10 **Samhandlingsløsning som fremmer klima og miljø**
NKF har her ingen kommentarer.

11 **Miljømerkede produkter**
NKF har her ingen kommentarer.

Kategori 3: Møbler

12 **Miljømerking av nye møbler**
NKF har her ingen kommentarer.

13 **Kjøp av brukte møbler**
NKF har her ingen kommentarer.

14 **Reparasjon og redesign**
NKF har her ingen kommentarer.

Kategori 4: Mat og måltidstjenester

15 **Kravspesifikasjon til maksimalt kjøttvolum**
NKF har her ingen kommentarer.

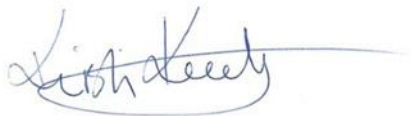
16 **Matsvinn**
NKF har her ingen kommentarer.

17 **Dulting for å fremme klima- og miljøhensyn**
NKF har her ingen kommentarer, ut over at ordet «dulting» bør forklares.

Oppsummert:

Norsk Kommunalteknisk Forening (NKF) viser til innspill som ble levert til selve veilederen i brev 8.11.2023.

Med vennlig hilsen

Kirsti Kierulf
Adm. Direktør
Norsk Kommunalteknisk Forening